

ت ته وایې چې نبي (عليه السلام) ته یې نسبت شوی وي. یې د حدیث متن ته رسېږي. نه وروسته پیلېږي. چې په داسې قواعدو مشتمل وي چې د سند او بل کيږي. بېلول.

دريو یا له دريو څخه زیاتو یې ته نه وې رسېدل. طبقه کې له دوو څخه کم نه کړی وي.

- له دې پلوه چې چا ته یې نسبت شوی دی
 - قدسي حدیث
 - مرفوع
 - موقوف
 - مقطوع
- نسبت شوی دی
 - مسند
 - متصل
 - زیاده ثقه
 - متابع او شاهد

هغه ته وایې چې په ښکاره متصل وي، خو راوي یې د سند په مینځ کې زیاتوالی کړی وي. حدیث هغه ته وایې چې مقبول راوي له هغه کس سره مخالفت کړی وي چې له ده څخه ثقه وي. حدیث هغه ته وایې چې په کلماتو کې یې لفظاً یا معناً داسې تغیر راغلی وي چې د ثقاتو سره مخالف وي. هغه حدیث ته وایې چې په داسې مختلفو طریقو سره روایت شوی وي چې په قوت کې سره برابر وي او د راوي عدم ضبط ورڅخه معلومېږي. هغه حدیث ته وایې چې په سند یا متن کې یې د تقدیم، تاخیر یا په بله طریقه سره یو لفظ په بل لفظ سره بدل کړای شوی وي.

د حدیث ډولونه

متواتر

متواتر: هغه حدیث ته وایې چې دومره ډېرو کسانو روایت کړی وي، چې د هغوی په دروغو یو ځای کېدل عاده ناشونی وي. **د متواتر ډولونه:** متواتر په دوه ډوله دی، لفظي، معنوي: **لفظي:** هغه متواتر حدیث ته وایې چې لفظ او معنی یې دواړه په تواتر سره روایت شوي وي. **معنوي:** هغه متواتر حدیث ته وایې چې معنی (مفهوم) یې په تواتر سره روایت شوی وي.

دا بیا په دوه ډوله دی: صحیح لذاته: هغه حدیث ته وایې چې سند یې متصل وي، راویان یې له پیل څخه تر پایه د عدل او پوره ضبط څښتنان وي، شاذ او معلل نه وي. **صحیح لغیره:** هغه حسن لذاته حدیث ته وایې چې د همدې په شان یا له دې څخه په قوي بېل لارې روایت شوی وي. **دا بیا په دوه ډوله دی:** حسن لذاته: هغه حدیث ته وایې چې سند یې متصل وي، راویان یې عادلان وي، خو ضبط یې پوره نه وي، شاذ، او معلل هم نه وي. **حسن لغیره:** هغه ضعیف حدیث ته وایې چې په بېلا بېلو لارو روایت شوی وي، خو فسق او کذب د راوي د ضعف سبب نه وي.

هغه مقبول حدیث ته وایې چې د خپل سیال له تعارض څخه خوندي وي. هغه مقبول حدیث ته وایې چې د خپل سیال له تعارض څخه خوندي نه وي، خو د دواړو یو ځای کول شونې وي. دشارع له طرفه مخکینی حکم په وروستي حکم باندې پورته کول، نو لومړني حکم ته منسوخ او وروستي حکم ته ناسخ وایې.

هغه حدیث ته وایې چې د سند له پیل څخه یې یو یا زیات راویان پر لېسې حذف شوي وي. هغه حدیث ته وایې چې په پای د سند کې یې له تابعي وروسته راوي (صحابي) حذف شوی وي. هغه حدیث ته وایې چې دوه یا زیات راویان یې پر لېسې حذف شوي وي. هغه حدیث ته وایې چې متصل نه وي (معلق، معضل او مرسل نه وي). هغه حدیث ته وایې چې ظاهراً سعي وي، خو په سند کې یې پټ عیب وي. **تالیس** په دوه ډوله دی: تالیس الاستاد/التسویه، تالیس الشیوخ. هغه ته وایې چې راوي د شک په صیغې سره له داسې کس څخه روایت وکړي چې ده ورسره لېدلي وي او یا یې همعصره وي خو څه یې ترینه اورېدلي نه وي. هغه حدیث ته وایې چې په "ان" سره روایت شوی وي. هغه حدیث ته وایې چې په "عن" سره روایت شوی وي.

صحیح

حسن

المحکم

مختلف الحدیث

الناسخ و المنسوخ

مقبول

مقبول: هغه حدیث ته وایې چې د خبر ورکوونکي ریښتونولي ته یې ترجیح ورکړل شوې وي (راوي ریښتونی کتل شوی وي).

آحاد

مردود

مردود: هغه حدیث ته وایې چې د خبر ورکوونکي ریښتونولي ته یې ترجیح نه وي ورکړل شوې.

د قبول او رد تر منځ مشترک

- په راوي کې د طعن (خبي) په سبب د مردود ډولونه
 - المزید فی متصل (الاستانید)
 - شاذ
 - مصحف
 - مضطرب
 - مقلوب
- موضوع
- متروک
- منکر
- معلل
- مدرج

مردود له اسناد نه د غورځېدلو په سبب: هغه حدیث ته وایې چې په رسول الله (صلی الله علیه وسلم) پورې په دروغو تړل شوی وي. هغه حدیث ته وایې چې په سند کې یې په دروغو تورن راوي وي. هغه حدیث ته وایې چې ضعیف راوي له ثقه راوي څخه مخالف روایت کړی وي. هغه حدیث ته وایې چې ظاهراً سعي وي، خو پټ عیب پکښې پیدا شي چې صحت ته یې تاوان رسوي. هغه حدیث ته وایې چې سند یې بدل شوی وي، او یا په متن کې یې یې له فصله داسې څه زیات کړل شي چې د متن برخه نه وي.

باني له اسناد څخه ښو یا ډېرو راویانو د غورځېدلو په سبب

- معلق
- مرسل
- معضل
- منقطع
- مدلس
- مرسل خفي
- مؤنن
- معنعن

تأليف: طالب العلم عبدالعزیز غزنوي، د افغان دارالعلوم د لویي وري زما

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**